

Постановка проблеми. Зміни взаємозв'язку науки, технологій та економічного зростання є однією з найважливіших характеристик нової економіки. Інноваційний тип розвитку продуктивних сил України та її регіонів відповідає завданням структурної перебудови та утвердженню України як високотехнологічної держави, забезпеченню конкурентоспроможності галузей і підприємств для здійснення оптимальної державної економічної політики. Актуальність дослідження інноваційних процесів як в цілому по Україні, так і в її окремих регіонах обумовлена необхідністю вирішення завдань щодо зміцнення конкурентних позицій вітчизняних підприємств на світових ринках та підприємств окремих регіонів України відповідно на її внутрішньому ринку.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. В науковій літературі питання інноваційного розвитку економіки та її регулювання на макrorівні (Бажал Ю.М., Гаман М.В. Федулова Л.І.), проблеми інноваційного розвитку на мікрорівні (Кузьмін О.Є. Радецька Л.П., Стадник М.В.), питання інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку (Бланарь О.П., Горник В.Г., Крупка М.І., Онишко С.В.), екологічні аспекти інноваційного розвитку (Балджи М.Д., Божкова В.Г., Ілляшенко С.М.) досить ґрунтовно висвітлені у працях відомих вчених-економістів. Разом з тим, багато питань, пов'язаних з дослідженням факторів інноваційного розвитку промислових підприємств в Україні, залишаються не висвітленими і потребують поглибленого вивчення.

Метою дослідження є формування основних напрямків інноваційної політики, які б забезпечили стимулювання та підвищення інноваційної активності підприємств нашої держави. *Об'єктом* дослідження є процес розробки та реалізації ефективної інноваційної діяльності підприємства, а *предметом* являється інноваційна стратегія, яка, під час інноваційного розвитку, реалізується в інноваційній політиці підприємства.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність безпосередньо пов'язана з отриманням, втіленням наукових, науково-технічних знань та їх реалізацією в матеріальній сфері економіки. Інноваційна діяльність підприємства направлена на досягнення його головної мети: максимально повне задоволення вимог споживачів і якості продукції, що випускається, при мінімально можливих затратах на її розробку і виробництво з одночасним забезпеченням її безпеки (промислової, екологічної і т. д.) як у виготовленні, так і в споживанні. Ця мета реалізується шляхом створення нових видів продукції, вдосконаленням устаткування і предметів праці, технологічних процесів і форм організації виробництва на основі новітніх досягнень науки і техніки.

Ефективність інноваційної діяльності підприємства залежить від багатьох факторів, у тому числі від створення атмосфери, стимулюючої пошук і освоєння новин; націленості всієї інноваційної діяльності на потреби споживача; визначення пріоритетних напрямів інноваційної роботи, виходячи з цілей і завдань підприємства; максимального скорочення термінів розробки і впровадження нововведень.

Важливу роль у реалізації інноваційного шляху відіграє інноваційна стратегія розвитку підприємства, під якою розуміють набір правил і прийомів, необхідних для розробки моделі поведінки підприємства високого технічного і технологічного рівня в умовах зовнішнього і внутрішнього середовища, при досягненні основних цілей його розвитку.

У процесі інноваційного розвитку інноваційна стратегія реалізується зокрема через інноваційну політику підприємства, необхідність розроблення якої обумовлюється потребою в стратегічному управлінні інноваційною діяльністю. За умов стрімкого НТП своєчасне та оперативне впровадження інновацій забезпечує гнучкість, маневреність підприємства, його здатність пристосуватися до мінливого оточення. Саме тому інноваційна політика підприємства має передбачити послідовну цілеспрямовану комплексну інноваційну діяльність щодо зміни будь-якого із елементів бізнесу [1], [2].

Отже, *інноваційна політика* – це форма стратегічного управління, що визначає цілі та умови здійснення інноваційної діяльності підприємства, спрямованої на забезпечення його конкурентоспроможності та оптимальне використання наявного виробничого потенціалу.

Інноваційна політика свідчить про ставлення керівництва до інноваційної діяльності підприємства, визначає її цілі, функції та організаційні форми. Вона втілюється у відповідних планах і програмах: стратегічних, тактичних та поточних. Інноваційна політика підприємства повинна враховувати особливості тієї галузі, до якої воно належить. Належність до певної галузі значною мірою впливає на можливості стратегічного вибору, обумовленого як рівнем конкурентоспроможності продукції на світовому ринку, так і конкурентними позиціями на внутрішньому ринку. Це, у свою чергу, передбачає формування відповідної інноваційної політики для забезпечення реалізації обраної *стратегії* – довгострокової моделі розвитку організації, яка приймається для досягнення її стратегічних цілей і враховує обмеження внутрішнього та зовнішнього середовища.

Головними завданнями інноваційної політики є:

- моніторинг споживчого ринку з метою своєчасного виявлення змін ринкової кон'юнктури, нових запитів споживачів та нових ринкових сегментів;
- формування високопрофесійних науково-дослідних колективів, здатних створювати новий продукт у різних сферах діяльності, підтримка діяльності власних спеціалізованих науково-дослідницьких підрозділів;
- оцінювання перспективності нових ідей та їх конструктивне розроблення та упровадження;
- відбір перспективних ідей і концентрація зусиль на доведенні їх до стадії комерціалізації;
- стимулювання ініціативності працівників фірми у продукуванні нових ідей;
- внесення змін у внутрішнє середовище фірми, необхідних для швидкого упровадження новацій [3].

Реалізація будь-якої базової стратегії підприємства повинна неодмінно включати елементи інноваційності, хоча масштаби і напрямки інноваційної діяльності будуть різними. Загалом інноваційна політика будь-якої організації передбачає:

- спрямування інноваційної діяльності на прогнозування змін у попиті (інноваційне прогнозування) і наступного інноваційного проектування товарів, що відповідають вимогам і бажанням споживачів;
- сприйнятливості організації до інновацій, ставлення до інновацій як до можливості здобути конкурентні переваги;
- створення спеціального структурного підрозділу для планування інноваційної діяльності, організації і реалізації інноваційних проектів, стимулювання працівників до активної роботи у сфері інноваційного проектування;
- систематичне оцінювання ефективності інноваційної діяльності.

Отже, з огляду на окреслені стратегічні цілі та завдання інноваційна політика організації має формувати пріоритети інноваційного пошуку і створювати мотиваційний механізм для підвищення сприйнятливості організації до інновацій [4].

Інноваційна політика має забезпечувати реалізацію стратегічних цілей підприємства з врахуванням його наявних і потенційних ресурсних можливостей та з огляду на ринкову ситуацію. При цьому інноваційна політика не повинна опиратися на метод екстраполяції – метод наукового пізнання, за якого відбувається поширення висновків, показників, тенденцій одних явищ, процесів на інші очікувані явища і процеси. Адже в ринкових умовах припущення, що майбутнє буде обов'язково кращим, ніж минуле, не відповідає дійсності. Тут важливо аналізувати ті тенденції, небезпеки, можливості, а також окремі надзвичайні ситуації, які здатні змінити позиції підприємства у конкурентній боротьбі. Крім того, інноваційна політика має врахувати регулятивні механізми економічного середовища і видобуватись так, щоб забезпечити розроблення підприємницьких ідей для досягнення цілей фірми і створення механізмів їх реалізації. Для того щоб вирішити ці завдання інноваційна політика повинна:

- носити стратегічний характер;
- бути нерозривно пов'язаною з ринковою ситуацією;
- врахувати ресурсні можливості підприємства;
- ґрунтуватися на системному і цілеспрямованому підході до її формування;
- забезпечувати комплексність інноваційної діяльності підприємства;
- забезпечувати нерозривність інноваційної політики і сучасних досягнень науково-технічного прогресу.

Однією із складових інноваційної політики має бути вибір пріоритетів та стимулювання конкретних напрямків наукових досліджень, створення на цій основі нових технічних систем і технологій. Система вироблення пріоритетів технологічного розвитку в промислових підприємствах повинна включати:

- прогноз внутрішнього і зовнішнього ринку продукції;
- порівняльну оцінку конкурентоспроможності продукції;
- основні напрямки розширення асортименту і підвищення якості продукції;
- обґрунтування пріоритетних напрямків технологічного розвитку;
- аналіз рівня інвестицій, обґрунтування потреби в інвестиціях і джерел їх формування.

Інноваційна діяльність підприємств промисловості у сучасних ринкових умовах України потребує застосування нових форм організації економічної роботи. У першу чергу, це стосується розробки економічної стратегії діяльності економіки в майбутньому, важливою складовою якої є удосконалення податкового регулювання [5].

На нашу думку, інноваційну діяльність вітчизняних підприємств стримують такі фактори, як відсутність фінансування, високі кредитні ставки, недостатність інформації про ринки збуту тощо. Активний розвиток будь-якої галузі, у тому числі й промисловості, значною мірою залежить від сприятливості її підприємств до нововведень. Проте в останні роки рівень інноваційної активності промислових підприємств знижується. Так, у 2007 році інноваційною діяльністю у промисловості займалося 1472 підприємства, або 14,7% від їх загальної кількості [6, с 332]. Загалом на інноваційні роботи у 2007

році підприємства України витратили 10,8 млрд. грн., що майже в 6 разів більше проти 2000 року (у фактичних цінах). Для порівняння – у США, Японії, Німеччині та Франції частка інноваційних підприємств становить 70-80% від їх загальної кількості [7].

Слід відмітити, що продукція українських підприємств оновлюється в середньому за п'ять років, але інновація зводиться найчастіше до вдосконалення прототипу, а справді нова продукція становить лише близько 4,1% усіх інновацій. За роки незалежності в Україні кількість нових зразків вітчизняної техніки скоротилося порівняно з 1990 роком приблизно на 50%. Серед цих зразків лише 2% відповідають кращим світовим аналогам [8, с. 39].

Однією з причин негативної динаміки виробничого освоєння нововведень можна назвати зниження результативності діяльності організацій, які здійснюють наукові та науково-технічні розробки. Проведений аналіз факторів, які перешкоджають здійсненню інновацій, свідчить, що найвагомішими з них є перш за все економічні: нестача власних коштів; недостатня фінансова підтримка держави; високий економічний ризик; недосконалість законодавчої бази; тривалий термін окупності нововведень; відсутність коштів у замовників.

Висновки. Отже, інноваційна політика - це симбіоз цілей розвитку і маркетингової діяльності, досліджень і досягнень у науковій та виробничій сферах, управлінських рішень щодо їх впровадження з урахуванням ресурсних обмежень і можливостей підприємства. Завдяки їх оптимальній взаємодії створюються умови для обґрунтованого прийняття та оперативної реалізації ефективних інноваційних рішень на тих сегментах ринку, де працює підприємство. Усі напрямки інноваційної політики підпорядковуються стратегічним цілям і завданням підприємства. Вона формує його інноваційний потенціал, закладаючи основи на виробу інноваційної стратегії.

Таким чином, основними шляхами активізації інноваційної діяльності у регіонах України на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки можна вважати: розробку і запровадження механізму надання пільг промисловим підприємствам, що впроваджують і реалізують інноваційну продукцію; поширення практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі знижкою кредитної ставки.

Реалізація запропонованих напрямків активізації інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні і залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

Література

1. Санто Б. Инновация как средство экономического развития: Пер. с венг. / Под ред. Б.В. Сазонова. – М.: Прогресс, 1990.
2. Кочетов Г.Б. Национальная инновационная способность // США: опыт формирования в 1980-2000 гг. – Канада: Экономика, политика, культура, 2001. - №5.
3. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2005. – 400 с.
4. Стенченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2002.- 254 с.
5. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. – К.: “Основа”, 2005 – 552 с.
6. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – К.: Держкомстат, 2008 с. – 571 с.
7. www.proiform.com.
8. Черевко В. Аналіз та оцінка фінансування інноваційної діяльності в Черкаському регіоні // економіст. – 2006. - №5. – С. 38 – 41.